

RAZPRAVA OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE – KOLIKO, KAKO IN KAM?

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 19. junij 2025, 18:00 do 20:00,
pritlični prostori ZAPS – Hiša arhitekture, Vegova 8, Ljubljana

posvet v obliki Zbora ZAPS

Uvodni prispevek na Zboru: dr. Tadej Bevk

Udeleženci (skupaj 38): Bojan Ažman, Tadej Bevk, Dušan Blatnik, Ana Cerk, Mika Cimolini, Eva Eržen, Slavko Gabrovšek, Damjana Gantar, Pavel Gantar, Mojca Golobič, Jure Henigsmann, Jelka Hudoklin, Karla Jankovič, Ana Jerman, Vlado Krajcar, Polonca Križmančič, Ivan Leban, Goran Mandžuka, Jernej Markelj, Janez Marn, Tatjana Marn, Katerina Nikolovska, Ana Kučan, Jernej Prijon, Tanja Vidović Pucelj, Nasta Rak, Barbara Radovan, Radovan Romih, Nina Savnik, Alenka Sever Keršinar, Stojan Šircelj, Maja Šinigoj, Janja Šušnjar, Andreja Urbančič, Petra Vertelj Nared, Maruša Zorec, Andrej Zorec, Blaž Zoubek

Povzetek misli zbora: UO ZAPS

POVZETEK

Slovenija je zavezana k energetskega prehodu. Posodobljeni celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije (NEPN, 2024) za leto 2030 kot ciljno vrednost določa vsaj 33-odstotni delež obnovljivih virov energije (v nadaljnjem besedilu: OVE) v končni rabi energije; pri proizvodnji električne energije pa ta delež znaša vsaj 55-odstotkov OVE. Do leta 2030 NEPN tako predvideva namestitev 150 MW vetrnih elektrarn (okoli 30 vetrnic) in 3450 MW sončnih elektrarn (poenostavljeno povedano to znaša površino okoli deset Bohinjskih jezer oz. skoraj dva promila celotne površine države). Evropska komisija od držav članic z Direktivo o OVE zahteva določitev prednostnih območij za izkoriščanje OVE, vlada pa si s sprejemom novih zakonov (ZUNPEOVE¹) in Uredbe OVE² prizadeva poenostaviti postopke umeščanja naprav za pridobivanje energije iz OVE v prostor. Poudarek je predvsem na energiji vetra in sonca. Ob tem se seveda odpirajo ključna vprašanja, kam in kako bomo umeščali načrtovane kapacitete za proizvodnjo OVE.

Na petnajstem Zboru ZAPS smo se pogovarjali o **prostorskih vidikih prehoda na OVE**. Razpravljali smo o tem, kaj pomeni načrtan razvoj energetske infrastrukture za prihodnost slovenskega prostora.

V uvodu je dr. Tadej Bevk izpostavil, da se načrtovanje rabe OVE sooča s številnimi problemi, ki izhajajo tako iz lastnosti slovenskega prostora kot iz prostorsko-načrtovalskih praks in zakonodaje. Nov zakon ZUNPEOVE v slovenski pravni red prenaša področne evropske direktive, uresničuje cilje glede OVE iz NEPN-a in med drugim ureja vzpostavitev prednostnih območij umeščanja naprav, ki proizvajajo električno energijo iz OVE, določa pa tudi **posebnosti prostorskega načrtovanja in dovoljevanja naprav in objektov**. S tem spreminja nekatere določbe (omejitve) glede umeščanja objektov v prostor in njihovega dovoljevanja, ki jih sicer urejata ZUreP-3 in GZ-1, pa tudi drugi področni zakoni. OVE so s tem zakonom opredeljeni kot prevladujoča javna korist.

Umeščanje OVE je tako **prostorsko kot družbeno vprašanje**. Umeščanje OVE trči z drugimi interesi v prostoru. Dr. Bevk je izpostavil, da so relativno dobro ohranjena narava, pestra kulturna krajina, razpršena poselitev, pa tudi slabo medsektorsko povezovanje, t. i. pobudbeno načrtovanje, nizko zaupanje v državne institucije in nasprotovanje javnosti ključni izzivi, ki jih moramo nasloviti za uresničitev energetskega prehoda k bolj vzdržnemu pridobivanju energije. Pojasnil je, da je trenutno v teku več državnih prostorskih načrtov (DPN) za umeščanje OVE v prostor (vetrne, sončne in hidroelektrarne). Na področju vetrnih elektrarn je trenutno 12 državnih prostorskih načrtov (DPN), od tega je sprejet le en DPN (za 3 stojišča vetrnih elektrarn). Ob tem je izpostavil še, da velik tehnični potencial predstavljajo predvsem strehe objektov (velikosti nad 1000 m² so v ZUNPEOVE tudi ene od predpisanih prednostnih območij), ki pa se soočajo s težavami priklopa v omrežje. Vsekakor bo vpliv umeščanja OVE na slovensko krajino in naselja precejšen, zato je nujno **prehodno razmisliti o pričakovanih in zelenih učnikih, predvideti posledice umeščanja v prostor ter jih ustrezno usmerjati**. Veliko si lahko obetamo predvsem od tematskega akcijskega programa, ki bo določil potencialna prednostna območja za umestitev fotonapetostnih naprav in potencialna prednostna območja za umestitev vetrnih proizvodnih naprav. Ob tem je spomnil na primere dobre prakse, tako domače kot tuje; npr. priročniki oz. smernice so eden od načinov za **bolj usklajeno usmerjanje posegov v prostor**, predvsem pa je poudaril, da je v odločitve treba **vključiti različna znanja, strokovnjake in tudi javnost** že v dovolj zgodnji fazi. Rezultati ankete, ki je bila opravljena v okviru projekta »Družbena sprejemljivost prostorskih učinkov v scenarijih rabe OVE, 2019« in drugih raziskav na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani

¹ <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8764>

² <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2024-01-0815/>

namreč po eni strani kažejo na sicer visoko (deklarativno) podporo javnosti energetskega prehoda in OVE³, vendar ljudje po drugi strani take naprave v prostoru prej dojemajo negativno kot pozitivno⁴. Iz medijskih objav je možno sklepati, da je odziv javnosti podoben tako pri velikih vetrnih kot velikih sončnih elektrarnah. Zato si je poleg vprašanj, **»kam« in »kako« umeščati OVE v prostor, nujno zastaviti tudi vprašanje »kdo«** naj pri tem sodeluje in na kakšen način.

Kako se torej odločati, kje izkoriščati obnovljive vire energije, kakšno znanje in postopke moramo uporabiti za sprejem odločitev, kakšne okoliščine (kadrovske/finančne/organizacijske) potrebujemo za oblikovanje teh odločitev, kako lahko stroke, ki se ukvarjajo z urejanjem prostora, prispevajo k hkratnem uresničevanju energetskih ciljev in skrbi za kakovost slovenskega prostora, kako delovati v kontekstu velikega nezaupanja tako v stroko kot postopke načrtovanja ter kdo vse naj pri tem sodeluje, je bilo nekaj začetnih vprašanj, ki so uvedla razpravo.

»Koliko«

Razpravo so ogrele začetne misli udeležencev glede predpisanih količin OVE. Podano je bilo mnenje, da naj bi bile številke v NEPN za prehod na OVE pretirane. Pojasnjeno je bilo, da bodo za izrabo OVE na strehah objektov potrebni priključki na srednje napetostno omrežje (20 kV).

Po eni strani je bilo izraženo mnenje, da si moramo kot družba prizadevati za **zmanjšanje porabe energije**. Vendar je po drugi strani, predvsem ob dejstvu, da je zaradi novih tehnologij in siceršnjega razvoja (npr. računalniški pomnilniki, pomoč z umetno inteligenco, ki za delovanje porabi veliko energije, elektrifikacija prometa, toplotne črpalke ipd.), **pričakovati le še večjo porabo električne energije**. Vetrna energija je komplementarna sončni energiji, in čeprav razprava ni bila namenjena smotrnosti in primernosti različnih virov energije (ta razprava bi presegla vsebino tokratnega Zbora), so nekateri udeleženci izražali mnenje, da brez ostalih virov energije tudi v prihodnje ne bo šlo.

Pojasnjeno je bilo še, da opredelitev obstoječih streh objektov in utrjenih površin parkirišč na stavbnih zemljiščih, katerih tlorisna površina je 1.000 m² ali več, in ki se nahajajo na poselitvenih območjih, zlasti v mestih in drugih urbanih naseljih, za predpisana prednostna območja v ZUNPEOVE ne pomeni obveze, pač pa možnosti postavitve fotonapetostnih naprav. Zakonsko **predpisana obveza za umeščanje fotonapetostnih naprav na strehe nad 1000 m² velja namreč le za nove objekte**.

»Kam in kako«

Proces energetskega prehoda se je začel, vsekakor se bo tudi nadaljeval, ob tem pa je **nujno ustrezno umeščanje**, ki bo po eni strani zagotavljalo učinkovit in varen elektroenergetski sistem, vendar bo po drugi strani ustrezen tudi z vidika prostorske in družbene sprejemljivosti. Ključni del razprave je bilo zato umeščanje OVE v prostor.

Velik del razprave je potekal o umeščanju fotonapetostnih naprav na **strehe objektov**. Ker se stvari na področju umeščanja OVE, predvsem fotonapetostnih naprav na strehe objektov, dogajajo prehitro, tudi zaradi subvencij in finančnih spodbud, je trenutno **večina rešitev individualnih**, ne pa skupnostnih, kar **pomeni večjo razpršenost in tudi večja tveganja za posege v prostor**. Čeprav obstajajo primeri dobre prakse (npr. na strehi Fakultete za

³ <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/si/bib/127994883>

⁴ <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=122362&lang=slv>

elektrotehniko Univerze v Ljubljani so zgradili štiri fotonapetostne elektrarne), takšni individualni posegi **pogosto niso v skladu z urbanističnimi določili in spreminjajo red v prostoru**, predvsem na bolj izpostavljenih ali posebej občutljivih lokacijah. Problem takšnega umeščanja je, da **se izvajajo kot vzdrževalna dela**, za katera niso potrebna dovoljenja, soglasja pa lastniki (zaradi nevednosti oz. izključenosti stroke iz teh postopkov) tudi ne pridobivajo, četudi bi bila soglasja zakonsko potrebna. Obstajajo celo primeri, da so fotonapetostne naprave nameščene na strehe objektov kulturne dediščine brez soglasja pristojne ZVKDS. Takšne **spremembe negativno vplivajo na pojavnost objektov** kulturne dediščine. Za nameščanje fotonapetostnih naprav na kakovostne stavbe (npr. dediščino) obstajajo različne tehnološke inovacije (npr. paneli v obliki korcev), ki pa niso nujno vedno ustrezne, saj se z dediščino varujejo tudi druge lastnosti, kot so materialnost, konstrukcija in detajli.

Razprava se je zato dotaknila tudi problemov postopkov dovoljevanja tovrstnih naprav. Ena od predlaganih rešitev se je nanašala na **spremembo postopka dovoljevanja**, in sicer, da bi nameščanje fotonapetostnih panelov na streho moralo veljati kot majhna rekonstrukcija, ne pa kot vzdrževalno delo. Ob tem je bil po drugi strani podan poziv, da naj se dela »majhne rekonstrukcije« ne širijo na fotonapetostne naprave, saj da je zakonodaja ustrezna, inšpektorji pa da imajo vsa sredstva že sedaj, da bi lahko ukrepali, kjer prihaja do kršitev (npr. tako na objektih kulturne dediščine kot na kmetijskih zemljiščih). Ta predlog je bil pospremljen z repliko, da inšpekcijski nadzor deluje pomanjkljivo. Po eni strani bi bilo zato treba **ozavestiti lastnike in investitorje**, tudi z **vključevanjem pristojnih služb v razpise**, po drugi strani pa **okrepiti nadzor nad izvedbami**, predvsem tam, kjer pristojne službe lahko ukrepajo.

Nasploh je **umeščanje OVE v prostor, še posebno tam, kjer ni nobenega varovanja, zelo kompleksno**. Strehe so ene ključnih elementov podobe naselij, tudi, če niso varovana kot kulturna dediščina. Izpostavljen je bil primer nedavno zaključene in večkrat nagrajene gradnje vrtca na podlagi natečajne rešitve v Bohinjski Bistrici. Občina, ki je sicer prostorsko zelo ozaveščena (ne dovoljuje npr. jumbo plakatov in zelo skrbi za urejenost svojega prostora), je naknadno, po končani gradnji, pridobila sredstva za postavitve fotonapetostne naprave na streho vrtca. Postopki so se pričeli brez vednosti avtorjev prvonagrajene rešitve. Umeščanje fotovoltaičnih panelov bi skladno z zakonom o avtorskih pravicah, in tudi ZUNPEOVE, sicer morala biti izvedena v soglasju avtorjev oziroma bi morala biti že eno od **izhodišč pri snovanju objekta** (projektni pogoji oz. natečajna naloga), saj ne samo spreminja podobo objektov, pač pa vpliva tudi na njihovo funkcioniranje. Za nove objekte, katerih površina strehe presega 1000 m² in so predmet natečaja, je v prihodnje zato treba že **v natečajnih pogojih skladno z ZUNPEOVE vključiti zahtevo po namestitvi fotonapetostnih naprav**.

Ob tem je bilo zastavljeno tudi odprto vprašanje, kako s prostorskimi akti (OPN) odgovoriti na napredek tehnologije in umeščanje novih naprav ob dejstvu, da postopki sprejemanja OPN-jev trajajo precej dolgo in da so določila prostorskih aktov vedno bolj specifična (npr. navedejo se dopustni objekti in dejavnosti glede na posamezno namensko rabo prostora). V razpravi je bilo zato opozorjeno tudi na **potencial lokalnih energetskih konceptov**.

Glede umeščanja OVE v prostor je bilo eno od ključnih vprašanj v razpravi, kaj sploh želimo v prostoru; **ali želimo objekte OVE razpršiti** (individualni, mali investitorji) **ali jih želimo koncentrirati** (veliki projekti). O tem trenutno še nimamo sprejetih stališč, saj na slovenski ravni **še ni določenih prednostnih območij**, v katera bi usmerjali dejavnost. Občine se trenutno vsaka zase soočajo z istimi vprašanji, **praksa pa nas vse prehiteva**. Čeprav namen Zbora ni bilo ocenjevanje ene ali druge možnosti, je bilo v razpravi večkrat izraženo mnenje, da so boljše večje investicije, ki **se načrtujejo skozi postopke državnega prostorskega načrtovanja**, saj gre pri njih za bolj usmerjeno in kontrolirano umeščanje z manj tveganji, kot to velja za razpršeni (individualni) model. Potrebne so strategije za **usmerjanje razvoja v najustreznejše lokacije na državni ravni**, šele nato naj se iščejo investitorji posameznih lokacij. Pripravo takšne strategije določa tudi ZUNPEOVE v **obliki tematskega akcijskega programa, za katerega se trenutno**

izvaja posodobitev strokovnih podlag. Trenutno poteka tudi **priprava regionalnih prostorskih planov**, ki lahko na regionalni ravni poda usmeritve za umeščanje OVE.

Predvsem pa je bilo izraženo mnenje, da primanjkuje pravil, kriterijev za umeščanje. Na Zboru je bil zato večkrat podan poziv, da je treba določiti **kriterije, na kakšen način**, če sploh, **umeščati OVE** (fotonapetostne naprave in vetrne elektrarne), tako na **območja varstva** (npr. ne samo na objekte kulturne dediščine ali na območja naselbinske dediščine, pač pa tudi na vplivna območja kulturne dediščine), pa tudi **na območja brez varovanj**. Potreben je večji **nadzor nad izvedbami**. Večji **nadzor** (glede na kriterije) pa bi bil potreben tudi predhodno, **že ob pridobivanju sredstev z razpisov in izpolnjevanju pogojev za subvencije**. Zgled pri tem bi lahko bili postopki velikih investicij iz druge polovice prejšnjega stoletja, ko so banke zahtevale presojo vplivov na okolje; podobno bi lahko občine oz. sofinancerji od investorjev zahtevale dokazila, da so posegi skladni s prostorskimi omejitvami. Stroka se ob tem zaveda svoje vloge in je pripravljena na večjo vključenost, tako s strani države, občin kot lastnikov oz. investorjev posegov.

»Kdo«

Izražena je bila skrb, kako sploh ustrezno obravnavati OVE, saj ZUNPEOVE spreminja z ZUreP-3 postavljena ustaljena določila glede umeščanja v prostor (npr. dovoljuje umeščanje v prostor, ne glede na določila posameznega občinskega prostorskega načrta), poleg tega pa spreminja dovoljevanje; »objekti« OVE pa sploh niso »objekti« po GZ-1, saj so v ZUNPEOVE opredeljeni kot »naprave«. S tem je država po mnenju udeleženca ustvarila nepregledno »avtocesto« do umeščanja in oblikovanja OVE. Zato ni odveč **skrb stroke, kdo bo to počel in na kakšen način se bo izvajalo in nadzorovalo te objekte v prostoru**. Vsa skrb ne sme pasti na posamezne občine in na posamezne investitorje, zato stroka poziva k opredelitvi enotnih kriterijev za umeščanje OVE v prostor. **Stroka ima znanje**, da se loti priprave smernic, kriterijev za umeščanje (npr. kje in kako se umešča, upoštevanje regionalnih posebnosti krajinskih tipov, izjemnih krajin, obravnavo posebej kakovostnih objektov ipd.). V pripravo kriterijev bi se morali vključiti vsi relevantni strokovnjaki (npr. seznam objektov, ki so prepoznani kot kakovostna dediščina, a niso varovani z varstvenimi režimi, in na katere je umeščanje fotonapetostnih naprav omejeno, bi moralo pripraviti Ministrstvo za kulturo). Naloga stroke (prostorskih načrtovalcev, arhitektov in krajinskih arhitektov) pa je, da z upoštevanjem kriterijev poišče ustrezne lokacije.

Po vzoru večjih infrastrukturnih projektov bi veljalo razmisliti o večji državni firmi za umeščanje OVE v prostor. Na tak način bi se lažje uveljavilo pravila, nadzorovalo umeščanje in omejilo vpliv na okolje ter upoštevalo vse ostale za zdravje ljudi pomembne vidike. Izgradnja bi lahko sledila s podelitvijo koncesij manjšim firmam. S tem bi se pričakovano izognili problematiki gradnje na neustreznih lokacijah.

Umeščanje OVE je zahtevno, saj gre za spremembe fizičnega in družbenega okolja. Čim prej je treba v procesu **vključiti javnost**, jim predstaviti zadeve in jim dati vedeti, da njihovo mnenje šteje, četudi so morda proti posegom. Trenutno je javnost, kar se tiče umeščanja OVE, v t. i. »kognitivni disonanci«; na občni ravni obstaja velika podpora OVE, glede konkretnih projektov pa so ljudje proti. Slišali smo, da ne velja samo načelo »NIMBY« (angl. »not in my back yard«), pač pa je trenutno še bolj aktualen izraz »BANANA« (angl. »build absolutely nothing anywhere near anyone«). Velik odziv javnosti je predvsem v primeru vetrnih elektrarn, ki so nov element v prostoru. Tudi zgodovinsko jih nismo vajeni, saj do sedaj nismo tehnološko izkoriščali vetra (npr. z mlini na veter). Kljub temu je za uspešnost projektov pomembna lokalna podpora. Molčeča večina, ki projektu morda ne nasprotuje, se navadno ne aktivira, zato je treba poiskati načine, kako v proces vključiti tudi te, saj je trenutno večinoma slišan le glas nasprotnikov. Podobno je tudi v medijih, kjer je večinoma možno zaslediti novice o slabih praksah in

konfliktih, medtem ko o uspešnih rešitvah in realizacijah le redko poročajo. Proces učenja bo zelo dolg, ne smemo pa se bati »vzeti gojzarjev in iti na teren.«

Postopek edinega sprejetega DPN za vetrne elektrarne (VE Ojstrica, prvotno načrtovanih 16 stojnih mest, na koncu sprejeta 3 stojna mesta) je trajal 16 let, zaključil se je lani. Tekom projekta se je odnos javnosti spreminjal, od prvotne podpore do trenutnega nasprotovanja nekaterih skupin lokalnega prebivalstva.. Obstajajo sicer primeri dobre prakse tudi pri nas. Izpostavljena je bila črpalna hidroelektrarna Avče, ki dobiva nadgradnjo, in sicer sončno elektrarno. Za umestitev je bil sprejet prostorski akt, za uspešno realizacijo pa so bili ključni odprtost investitorja za preveritev alternativ umestitve, izdelava krajinske zasnove in uspešno sodelovanje z lokalno skupnostjo (razprave o javni koristi - nadomestila).

RAZPRAVA – IZBOR MISLI

V razpravi smo udeležene pozvali, da naj svoje misli oblikujejo glede na tri izpostavljene vidike: kakšni so problemi (označeno z rdečo), katere so možne rešitve (označeno z zeleno) in kakšna je vloga ZAPS pri tem (označeno z modro). Nekaj od izrečenih misli kaj so problemi, kaj so možne rešitve in kaj lahko naredi pri tem ZAPS:

PROBLEMI	REŠITVE	VLOGA ZAPS
Kakšni so problemi?	Kakšne so možne rešitve?	Kakšna je lahko vloga ZAPS?
Umeščanje OVE trči v druge interese v prostoru Vpliv umeščanja OVE na podobo naselij in krajin je/bo precejšen Razlikovati je treba med močjo (MW) in energijo (MWh)	Na podlagi kriterijev usmerjati umeščanje OVE v prostor Izdelava pravil / smernic / kriterijev za umeščanje Primeri dobre prakse - priročniki za umeščanje	Poziv za izdelavo kriterijev za umeščanje v prostor Urbanistično, krajinsko arhitekturno in arhitekturno smernice za umeščanje OVE na obsevnih obsevih in prostor Zaščita kvalitetne arhitekture, prepoznavnih krajin
V prihodnosti je pričakovati le še večje potrebe po električni energiji Investitorske pobude se ne bodo ustavile Razpis za subvencije ne vključuje vseh potrebnih prostorskih kriterijev in omejitev	V odločitve vključiti različna znanja, strokovnjake in javnost Prizadevati si za zmanjšanje porabe energije Odloditev, ali šolimo območja prostorsko razpršiti (individualni investiciji) ali koncentrirati (veliki projekti)	Zahtevo po fotonapetostnih napravah na strehe, večje od 1000 m², vključiti že v natečajne pogoje
Umeščanje fotovoltaike na strehe se na račun subvencij dogaja prehitro, praksa nas prehiteva Večina posegov je individualnih, kar pomeni večja tveganja Zagotoviti je treba varnost umeščanja fotovoltaike (požar idr.)	Strateško načrtovanje in umeščanje večjih investicij, ki nadomešča vrsto manjših Manjka državna strategija določitve primerljivih lokacij Določiti prednostna območja	Razmisli o načinih dovoljevanja (namesto vzdrževalna dela - manjša rekonstrukcija)
Individualni posegi pogosto niso v skladu z urbanističnimi določili in spremenjajo red v prostoru Izvajajo se kot vzdrževalna dela Pogosto niso pridobljena soglasja, čeprav bi morala biti (npr. ZVKDS)	Vključevanje stroke v proces umeščanja in načrtovanja Določiti objekte in območja varstva in omejitev za OVE (seznam kvalitne arhitekture pripravi MK) Sodelovanje stroke (A, KA, PPN) in tehnologov pri umeščanju OVE	Vključevanje strokovnjakov (A, KA, PPN) v postopke
Umeščanje na strehe objektov je prepuščeno investitorjem Umeščanje brez participacije stroke ZUNPEOVE spreminja ustaljena pravila (ZÜreP-3, GZ-1)	Dovolj zgodaj vključiti javnost v postopke Umeščanje preko državnega subjekta s koncesijami za izgradnjo Ozaveščanje lastnikov in investitorjev	
Umeščanje je dopustno ne glede na določila OPN OVE sploh niso objekti po GZ-1 Nespoštovanje prostorskih omejitev ob stavčnih in nestavčnih zemljiščih	Potencial energetskih konceptov Nadzor nad izvedbami Dosledno upoštevanje zakona o avtorskih pravicah	
Odprio ostaja vprašanje, kako odgovoriti na napredek tehnologije in novih naprav v prostorskih aktih Nepoznavanje prihodnjih potreb tehnologije Javnost je načeloma za OVE, pri konkretnih primerih pa je večinoma proti	Vključevanje ustreznih strokovnih služb v razpise Priprava ustreznih razpisnih pogojev Nadzor nad ustreznostjo umeščanja OVE ob razpisih za pridobitev subvencij	

KAKO NAPREJ

V razpravi se je izkazalo, da je eno ključnih vprašanj, na **kakšen način umeščati OVE** v prostor: bodisi razpršeno (več manjših investorjev, razpršeno po prostoru) bodisi koncentrirano (veliki projekti, manj večjih lokacij).

Na slovenski ravni je nujno treba določiti tudi **prednostna območja**, ki bi usmerjala to dejavnost v prostor. Veliko si obetamo od tematskega akcijskega programa, ki bo določil potencialna prednostna območja za umestitev fotonapetostnih naprav in potencialna prednostna območja za umestitev vetrnih proizvodnih naprav.

Določiti je treba **kriterije, na kakšen način umeščati OVE** (fotovoltaiko in vetrnice), tako na **območja varstva**, pa tudi **na območja in objekte brez varovanj**. Na spodnjih povezavah so dostopni priročniki, ki podajajo celovite nabore kriterijev za umeščanje OVE in lahko služijo kot zgled za pripravo slovenskih priporočil. Pri tem je nujno sodelovanje »prostorske« stroke (PN, KA, A) s strokovnjaki, ki imajo znanja glede vedno razvijajoče se tehnologije OVE. Istočasno je treba pospešiti tudi projekt evidentiranja vse kakovostne arhitekture, tudi tiste novejšje, ki ni varovana s strani ZVKDS. Pri pripravi teh kriterijev je ZAPS lahko pobudnica oz. sama pristopi k njihovi pripravi.

Večji **nadzor** (ob upoštevanju kriterijev) je potreben že **ob pridobivanju sredstev z razpisov in izpolnjevanju pogojev za subvencije**. Ob tem so nujne aktivnosti ozaveščanja lastnikov in investorjev, tudi z vključevanjem pristojnih služb v razpise.

Nujna je priprava **ustreznejših razpisnih pogojev**, ki vključuje kriterije glede umeščanja OVE (vključno z omejitvami).

Stroka pričakuje dosledno upoštevanje **zakona o avtorskih pravicah**; umestitve bi morale biti izvedene v soglasju avtorjev oziroma bi umestitve OVE morale biti že eno od izhodišč pri snovanju objekta.

Za nove objekte, katerih površina strehe presega 1000 m² in so predmet natečaja, je v prihodnje treba že v **natečajnih pogojih** skladno z ZUNPEOVE vključiti zahtevo po namestitvi fotonapetnostnih naprav.

V postopke je čim prej v procesu **vključiti relevantne strokovnjake in javnost**. Vključevanje javnosti mora preseči zgolj zakonsko določene procese, ki glede na trenutne izkušnje ne dosegajo pričakovanj javnosti. Odločevalci, investorji, stroka, civilne iniciative in nevladne organizacije morajo razmisliti, se odločiti in uvesti nove konkretne načine vključevanja javnosti, pri čemer mora vsak akter iskreno premisliti kaj od ostalih pričakuje, kaj lahko ponudi in kdaj v postopku načrtovanja. V tujini so se za najuspešnejše načine vključevanja javnosti izkazale različne oblike vključevanja javnosti v lastništvo projektov in njihovo upravljanje⁵.

Potreben je večji **nadzor nad izvedbami**.

⁵

https://adelphi.de/system/files/mediathek/bilder/Germanys%20policy%20practices%20for%20improving%20community%20acceptance%20of%20wind%20farms_final_0.pdf

Primeri Priročnikov in drugih dokumentov:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Prostorski-red/Priporocila_k_uredbi_OVE.pdf

https://pic.si/wp-content/uploads/Analiza_OVE.pdf

<https://ove.pic.si/>

https://www.dkas.si/files/zakljucki_Praktikuma_OVE.pdf

https://www.izs.si/assets/media/izsnovo/2023/MSE/IZS_PREGLED%20ZAKONODAJE%20STAN DARDOV%20FOTONAPETOSTNIH%20SISTEMOV-dec-2022-www.pdf

Jakl F., Marušič J. 1998. Načrtovanje in krajinsko oblikovanje koridorjev daljnovodov in cevnih vodov: priročnik. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje: 124 str.

TUJI:

<https://assets.gov.ie/static/documents/draft-revised-wind-energy-development-guidelines-december-2019-aea9392e-74f3-4f38-b6e4.pdf>

https://content.catpaisatge.net/uploads/eeolica_i_paisatge_85fe71aa57.pdf

https://solarroadmap.org/wp-content/uploads/2021/05/LongIslandSolarRoadmapReport_2020_LowRes.pdf

<https://www.planning.nsw.gov.au/sites/default/files/2023-03/wind-energy-guideline.pdf>

https://www.cultureelerfgoed.nl/binaries/cultureelerfgoed/documenten/publicaties/2017/01/01/manual-energy-heritage-environment/manual_energy_heritage_and_environment.pdf

https://adelphi.de/system/files/mediathek/bilder/Germanys%20policy%20practices%20for%20improving%20community%20acceptance%20of%20wind%20farms_final_0.pdf